

Nemzetiségi törvény készül

Radics Katalin nyilatkozata

Kongresszusaira készülnek a hazánkban élő nemzetiségek. Az MSZMP Politikai Bizottsága ezért a közelmúltban áttekintette a nemzetiségekkel kapcsolatos politikai feladatokat. Helyeselte, hogy — egy közelmúltbeli képviselői indítványból eredő országgyűlési álláspontból adódóan — egységes és következetes rendszerbe foglaló jogszabály, törvény készüljön, amely szabályozza a nemzetiségi lét jogi feltételrendszerét. A politikai határozatból eredő feladatokról, a törvény szükségességéről Radics Katalin, a KB tudományos, közoktatási és kulturális osztályának vezetője nyilatkozott Kun Erzsébetnek, az MTI főmunkatársának. Előljáróban leszögezte: a testület arra számít, hogy a nemzetiségi szövetségek közeljövőben megtartandó kongresszusaiakon támogatják azokat a politikai elveket, amelyek megfogalmazódtak a Politikai Bizottság határozatában.

— A Magyar Népköztársaság nemzetiségi politikája elvi alapokon nyugszik — jelentette ki. — Nem változik annak függvényében, hogy miként alakul más országokban a magyar nemzetiségek sorsa; itt a viszonyosság, kölcsönösségnek nincs helye, a nemzetiségek — mondjuk ki világosan — nem tiszok. Számunkra a nemzetiségek léte, fennmaradása fontos, lényeges, hogy minden állampolgár megőrizhesse saját kulturális és nyelvi közösségéhez fűződő viszonyát, ápolhassa annak a közösségnek a hagyományait, amelynek a közösségbe tartozónak vallja magát, hiszen a közösséghez nemzetiséghez való tartozásnak az alapja csakis a vállalás, az önkéntes választás lehet. Az államnak viszont kötelessége, hogy megteremtse a mindennapi életben, a sajtóban, az oktatásban ennek feltételeit. Bár a nemzetiségi lakosok azonos jogokat élveznek a magyar állampolgárokkal, a nemzetiségi jogok sajátos többletjogok.

— A hazánkban élő nemzetiségeknek a többségi nemzethez fűződő viszonya zavartalan. Kapcsolatot tarthatnak anyanyelvükkel, magyar részről biztosítjuk, hogy saját kultúrájukhoz hozzájuthassanak. A nemzetiségi állampolgárok elkötelezetten vesznek részt mindazoknak a feladatok-

nak a megoldásában, amelyek a Magyar Népköztársaság állampolgáira várnak. Elemzésünkben azonban az derült ki, hogy a megtett gyakorlati lépések több területen nem elegendőek ahhoz, hogy kellő mértékben segítsék a nemzetiség azonosságátudatának megőrzését, sőt, ahogy inkább kívánatos: megerősítését. Ezért nemzetiségi politikánkat aktívabbá kell tennünk.

Elsőként ez azt jelenti, hogy nemzetiségi törvényt kell alkotni, amely rögzíti az állampolgárok jogait, tartalmazza a nemzeti sajátosságok érvényesülésének feltételeit, meghatározza a központi és a helyi nemzetiségpolitikai feladatokat. Az alkotmányban és más törvényekben, rendeletekben ma is szerepelnek ilyen jogok. Szükséges azonban rendezésük és kiegészítésük. Az Országgyűlés már egyetértett azzal, hogy egy ilyen törvénytervezetet megvitasson és elfogadjon. Erre feltétlenül a jövő évben kerül sor, az előkészítő munka azonban már folyik a nemzetiségi szövetségek, az állami és tanácsai szervek közreműködésével. Az elvégzett munkát pedig magától értetődőnek tartjuk, hogy a törvény irányelveit meg kell vitatniuk a nemzetiségi szövetségeknek — erre jó alkalmat adnak a közelgő kongresszusok —, és a törvénytervezetet is széles körű vitára kell bocsátani a nemzetiségi lakosság és a különböző társadalmi szervezetek körében.

— A nemzetiségi szövetségek fontos szerepet játszottak abban, hogy a nemzetiségpolitikai elvek megvalósuljanak, s hogy saját kultúrájukat gondozzák, ápolják, az anyanyelvvel való kapcsolatukat fenntartsák — állapította meg Radics Katalin. — A szövetségeknek a magyar társadalom életében betöltött fontos szerepe miatt célszerűnek és kívánatosnak látszott, hogy a kormányzat magasabb szinten, az államminiszter szintjén tartsa e társadalmi szervezetekkel a kapcsolatot.

— A nemzetiségi lakosok többsége ma falvakban él. Ezért nagyon fontos, hogy a községekben — és persze a

városokban is — ki tudják fejteni közéleti politikai igényeiket, megfelelő képviselőjük legyen, érvényesíteni tudják érdekeiket. Ezt pillanatnyilag — véleményem szerint — sok tekintetben akadályozza, hogy a nemzetiségi szövetségeknek egyelőre nem mindenütt vannak helyi szerveik, szervezeteik, ahol az szükséges lenne; a nemzetiségi szövetségeknek nincs tagságuk, tehát nem tudnak az egyes állampolgár közreműködésére, tevékenységére természetes módon támaszkodni. A nemzetiségi szövetségeknek kongresszusaiakon kell dönteniük arról, hogy kívánatosnak látják-e, s milyen módszerekkel, eljárásokkal tartják időszzerűen szervezeteik esetleges korszerűsítését. Ennek keretében a leendő egyesületi törvény szabja meg, de a keretek rendkívül tágasak, s lehetőséget adnak a nemzetiségek számára nagyon előnyös szerveződési formák megvalósítására.

— Vannak azonban olyan feladatok, amelyek elvégzésében a kormányzatnak, illetve a tanácsoknak vannak tennivalóik, sürgősen bepótlandó mulasztásaik — utalt rá az osztályvezető. — Közismert és természetes dolog, hogy a nemzetiségek azonosságátudatának fennmaradása, kultúrájuk megőrzése, ápolása érdekében az oktatás terhet a legtöbbet. A kormányzat részéről határozott ígéret hangzott el, hogy a nemzetiségi oktatási területen mutatózó gondok, hiányosságok orvoslásában központi eszközöket, vet. latba, nagyobb lehetőségeket ad a nemzetiségeknek ahhoz, hogy gyermekeiket nemzetiségi tan nyelvű általános iskolákban és gimnáziumokban taníttathassák.

— A nemzetiségekhez fűződő viszony egy ország demokráciájának és politikai érettségének is fokmérője. Sajátos szerepet ró a többségi nemzethez tartozókra is, hogy a nemzetiségek fennmaradásával és kultúrájuk ápolásával kapcsolatos feladatok ellátásában együttműködjenek, azt támogatják. Ehhez a sajtónak is sok segítséget kell adnia — mondotta befejezésül Radics Katalin.

A 26. Szegedi Nyári Tár-lat a Horváth Mihály ut-cai képtárban, szeptember 18-ig.

Szervátiusz Tibor szob-rásművész kiállítása a Bartók Béla Művelődési Központban, augusztus 28-ig.

Németh Ernő fotókiállítá-sa a Sajtóház művész-klubjában, augusztus 20-ig.

A magyar cserkészlet története. Kiállítás a Fekete-házban (Somogyi u. 13.).

Allandó kiállítások: Móra Ferenc Múzeum (Roosevelt tér 1/3.): Csongrád megyei parasztbútorok és népviseletek; Lucs-képgyűjtemény; Móra-émlék-

szoba; Kass Galéria (Vár u. 7.): Kass János grafi-kái; Vármúzeum (Móra park): Szeged múltja, je-lene és jövője; Fekete-ház: Vihart aratva — Csongrád megye munkásságának éle-te és harcai 1867—1945; Buday György élete és munkássága.

Varga Mátyás színház-történeli gyűjteménye (Bécsi krt. 11.).

Ifj. Lele József néprajzi gyűjteménye, Tápé, Vártó utca 4., naponta délután 2-től este 7-ig.

Kerényi, a kemény

Az embernek az az érzése, *Kerényi Imre* gondosan ügyel arra, hogy senkivel sem összetéveszthető, önálló alkotónak mutakozzék. Tartása, beszédmódja, tempója, mankabírása, szigorúsága — mind ezt sugallja. Hétfő este, azaz a kedde hajló éjszaka, másfél miatyánknyi szünet adódott a kemény ritmusú próba közepette arra, hogy szót váltsunk. Kerényi fehérben, borostásan, keresztbe tett lábbal, cigarettával a kezében — minden rendben, minden a helyén.

Azt mondta, elég régi már ez az előadás, így számára az az igazán inspiráló, hogy miként lehet elhelyezni ezt a „belőtt” produkciót a hateraz személyes arénában. Ez a szó, hogy *aréna*, azt sugallta számomra, hogy szorongást keltő a nagy tér, s nem kellett csalódnom: rekedtes hangján a rendező arról beszélt, hogy egy éve, mióta tudja, hogy Szegedre jönnek, együtt él ezzel a szorongással. Azóta gondolkodik azon, hogyan kell kiegyenlíteni, összhangba hozni a műreteit, finom hatásait, iróniáját. Az éjszakai odatolakodót, azaz e sorok íróját, ekkor az irónia indította meg, s Kerényi válasza leg-alább olyan pontos volt, mint amilyen gonddal gyűjtotta meg keddi első cigarettáját: „Mi már távol élünk attól az élettől, amelyben ez a misztériumjáték született, de az

az élet még ismerős számunkra. Ha szólni akarunk erről, akkor szükségünk van az irónia távolságtartására.” S mit is kell figyelni? A rendező szerint azt, hogy egy faluközösség „amatőrjei” hogyan játszanak el valamit több falu népének.

Persze máshonnan is meg lehet közelíteni a dolgok velejét. Például onnan, hogy minden műalkotás az egyedi és az általános viszonyát igyekszik egyensúlyba hozni, s itt, mondta Kerényi, a helyegediség és a misztérium állandó igazságát kell összhangba hozni. De hogyan jönnek akkor ide a táblák, csúszott ki ekkor a számon, a budapesti fölvonulás és tiltakozás elemeire gondolva.

Kerényi ekkor arról szolt, hogy az 1700-as években vetették papírra ezt a passiót — azaz annak egyes részét —, de minden bizonnyal korábbi ez a misztériumjáték. A korabeli csíksomlyói menetben is vittek jelvényeket, zászlókat, egyházi „jeleket”, s ebbe a (képzet)körbe illeszkednek a bulldozerpolitika elleni fölszólamlás egyszerű, szomorú táblái.

Mindehhez fontos hozzátenni, mélyítette tovább az értelmezés lehetőségeit a rendező, hogy a hagyományait, törzsi-nemzetiségi múltjukat hosszú évszázadokig őrző erdélyi magyarok nemzetiségi jeleiket a magasba emelve vonultak föl, ha valamely vallási ünnepen találkoztak a faluközösségek.

Gyorsan teltek el a szünet percei: visszaérkeztek a színészek, a táncosok, a statiszták és a műszak emberei. Már csak arra maradt időm, hogy megkérdezzem a rendezőt, miféle személyesség „helyeztetik el” ebben az előadásban. Nincs ebben semmi személyes, válaszolta gyorsan Kerényi, talán csak olyanfajta, hogy nem felejtettem el, milyen közösséghez tartozom, s mely ország állampolgára vagyok.

Elköszöntünk egymástól, Kerényire még két óra munka várt. Szorongásokkal teli, kemény rendezés.

D. I.

Tata a régi

Novák Ferenc, sok sikeres színpadi produkció koreográfusa, minden színházak és színterek népszerű Tatája — hogy egy alig-alig alkalmazott jelzőt használjak — a régi. Keményen és szeretettel dolgoztatja táncosait, mindenkihez van egy-két szava a díszletek körül, és megállás nélkül sűrű-forog, mint egy eleven gyerek.

Mit kell tudnunk a koreográfus munkájáról?

Hatvan táncos kíséző mozgását kell irányítanom a megtárgalt tér lehetőségeivel élve. A rendezővel közösen munkáljuk ki, hogy mikor reagálnak és mikor nem a színészi játékra a táncosok.

Alrendezőként kell dolgoznom?

Szoros munkatársra vagyok a rendezőnek: mindig a közelében vagyok, mert bármikor nekem dobhatja a labdát. A színpadon történetért természetesen a rendező az egyszemélyi felelős, de ez nem jelenti azt, hogy ne épülnének be az én koreográfiai ötleteim.

Novák Tata legelső jellemzője a hajnaltól éjszakaiig tartó munkálkodás. Birja még a szíve?

Még igen. S mert így élek, komoly reményem van arra, hogy elalszok egy éjszaka. Bár adná az Isten!

Úgy érzi, a közelében él?

Igyekszem ott lenni.

Ez az érzés is munkál a koreográfusban, amikor egy

vallásos tartalmú művet állít színpadra?

Igen. Mégpedig úgy, hogy szavak helyett gyertyafénnyel és szép csoportozatokkal mondom el az imámat, hogy a színpadról mindenkinek azt üzenhessem: soha nem feledkezem meg szegény magyarokról. S emellett azt kívánom, hogy a közönségnek olyan élményt nyújtsunk, mint bárhol, amerre jártunk a világon.

A szegedi szabadtéri ki-termeli a nem idevalósi hazajárókat...

...én is közéjük tartozom. Tegnap éjszaka Tordy Gézával, Papadimitriu Athinával és másokkal, a barátaimmal sétáltunk a városban és teljesen úgy éreztem,

hogy otthon vagyok. Ez az egyetlen vidéki város, amely lámpaoltás után is él. Van hová beülni este is. Lélegzik az egész város. Ráadásul nyaranta ideköltözik a szakma.

A Csíksomlyói passió után mi következik?

Legalább három évre el vagyok látva munkával. Kicsit elszomorít, hogy mindegyik anyagi gondokkal küszködnek, de azt is tapasztalom, hogy a szűkülő lehetőségek között is van talaja a jó színháznak.

Mikor volt utoljára elkeseredett?

Azt kellett átélnem, hogy a saját unokatestvéreimet, mint menekültet fogadtam be az otthonunkba. Én nyolcéves voltam, amikor cseh menekültek kerültek hozzánk, s felnőtt ésszel úgy gondoltam, Európa ezen tájékán többé nem fordulhat ilyesmi elő. Tehát nem a művészet keserített el, hanem a megbolondult világ.

Van-e üzenete a szegediek számára?

Tartsák fenn ezt a fesztivált minden áron! Az a város nem érdemli meg a színpadot, amelyik nem viseli el a kísérletezést, s nem vállalja föl a kísérletekkel együtt járó kockázatot. Gondoljanak erre is. És még, valami örülnek, ha a magyar idegenforgalom több figyelmet szentelne erre a városra. I. D.

Sétahajók, lakóhajók...

Zajlik az élet a nyári Tiszán, öránként indul a sétahajó: az ötvenszemélyes, megtermelt Odessza motoros, vagy a hosszonyhat személyt befogadó, légies Tiszavirág.

A járatok indulását — tájékoztató Dóra József, a vízművek fűrdő-főüzem-vezetője — utazási irodánk, az Anna Tours szervezi. Az irodához érkeznek be a megrendelések, s a szabad időpontokat is az végzi.

Az egyórás hajóút útvonalra a következő: lemegy a motoros a Boszorkány-szigetig, ott szembefordul az árral, fölúszik a Marostorokhoz, onnan pedig visszacsorog a kikötőbe — mondta a vízművek hajózási felelőse, Tóth Antal, akivel a Szöke Tisza fedélzetén beszélgettünk. — A szegedi oldalról a Szöke Tiszán lehet beszállni, ott van kikötő a hajó. Naponta kétszer-háromszor a partifürdőről indul. Előtte egy órával bement a hangosbeszélő az indulási időpontra, s össze is gyűlik az utaslétszám hibátlanul, fürdőruhában, szatyorral, kólával. Igazi a nyaralás-hangulat!

Nemcsak egyórás, de egynapos túrára is mennek a hajók...

A hosszabb kirándulásokat szintén az Anna Tours szervezi. A vállalatok, csoportok előre bejelentik igényeiket, a hajó pedig ott és akkor áll meg, ahol az utazók akarják. Ki lehet szállni a partra strandolni, bográcsost főzni, vendéglőbe menni... A nyugatnémetek évente négyszer-ötször kerékpártúrát szerveznek, melynek a mindszenti komp a végállomása. Odáig fölmegey érték a hajó, s visszahozza őket Szegedre.

Jó tíz évvel ezelőtt, emlékszem, vízbusz-közelkedés is volt a két part között.

Ma ez már megszűnt — mondta Dóra József. — A beszállás és a kiszállás ideje több időt vett igénybe, mint maga az átkelés. És mennyit adna a szegedi egy átkelésért? Legföljebb pár forintot, a várakozási időt — érthetően — nem lenne hajlandó kifizetni.

A lakóhajókon is zajlik az élet...

Tele vannak a kabinok — mondta Tóth Antal.

Főleg vidékiek veszik igénybe ezt a szolgáltatást, szegediek meghívott rokonai. A Szöke Tiszán hajnalig szót a zene, az emberek este lemennek a hajóbarba, kellemes órákat töltenek el, s hajnalban térnek aludni. A Lúdvár lakóhajó kabinjai szintén kibérelhetők.

Mennyi személyzetet igényelnek ezek a hajók?

Egy-egy matrózt, illetve hajóvezetőt. Van aztán egy ruhatáros, s két kiegészítő diák, aki a nyári vakáció idejére vállalt munkát. Egymást váltva dolgoznak: reggel hattól délután egy óráig, illetve egytől este nyolcig. Van továbbá két recepciósunk is.

Télen mivel töltik idejüket a hajósok?

Miután bevontatták a hajót a téli kikötőbe — eddig a tápéiban teletűntük, az idén alighanem már az új medencés kikötőbe visznek minket — megkezdődik a hajók karbantartása. Ez aztán ki is tölti az egész telet, tavaszt. Aztán eljön a nyitás napja, május elseje; voltaképpen ekkor kezdődik a Tiszán a szegedi nyár.

F. Cs.